

Stel je eens voor, je koopt een koelkast, maar die past alleen in een keuken van Bruynzeel keukens. Als je boodschappen doet, passen die niet in de koelkast, tenzij het boodschappen zijn van de Albert Heijn.

Is dan het idee van de koelkast niet een beetje weg? Je wilt immers gewoon je eten koud houden. Toch komen dergelijke praktijken in de digitale wereld vaak voor. In plaats van zich te houden aan de standaardmaten voor een inbouwkoelkast, verzinnen ze hun eigen. Dat is waar open standaarden om de hoek komen kijken en een verschil kunnen maken. Open standaarden zouden bij ons op school geïmplementeerd moeten worden.

Om uit te leggen wat open standaarden precies zijn, is de definitie die door de EU is vastgesteld wellicht het beste begin. "Onder een 'open standaard' verstaan we een standaard die voldoet aan de volgende eisen:

1. De standaard is goedgekeurd en zal worden gehandhaafd door een not-for-profit organisatie, en de lopende ontwikkeling gebeurt op basis van een open besluitvormingsprocedure die toegankelijk is voor alle belanghebbende partijen (consensus of meerderheidsbeschikking enz.);
2. De standaard is gepubliceerd en over het specificatie document van de standaard kan vrijelijk worden beschikt of het is te verkrijgen tegen een nominale bijdrage. Het moet voor een ieder mogelijk zijn om het te kopiëren, beschikbaar te stellen en te gebruiken om niet of tegen een nominale prijs;
3. Het intellectuele eigendom - m.b.t. mogelijk aanwezige patenten - van (delen van) de standaard is onherroepelijk ter beschikking gesteld op een royalty-free basis;
4. Er zijn geen beperkingen omtrent het hergebruik van de standaard;"

In dit geval praten we dus over een standaard die *publiek beschikbaar* is. Zonder te hoeven betalen zou eenieder de standaard moeten kunnen implementeren voor het door hem gewenste doel. De meest bekende en best gelukte open standaard is misschien wel HTML. Dit webbestandsformaat wordt door elke website gebruikt en de standaard is gewoon in te zien zonder ervoor te hoeven betalen.

Klinkt goed toch? Waarom gebruikt niet iedereen een open standaard? Dat is waar de zgn. *vendor lock-in* om de hoek komt kijken. Als er eenmaal een koelkast zoals bovenaan genoemd is ingebouwd, zijn de maten van de keuken zodanig aangepast, dat een normale koelkast niet meer zou passen zonder de hele keuken te moeten verbouwen! Als er eenmaal is gekozen voor een gesloten standaard, zal de fabrikant van die standaard

proberen je zoveel mogelijk in zijn web van producten te spinnen. Dat bemoeilijkt de overstap nogal natuurlijk. Als we die keuken toepassen op software, kunnen we de keuken als de computer zien. Zouden we alleen, om maar iets te noemen, Microsoft Office hebben geïnstalleerd en daarmee alles opslaan in het .doc-formaat, dan zitten we al met een vendor lock-in. Er zijn immers geen programma's behalve MS Office die deze bestanden foutloos kunnen openen en bewerken. Die kunnen er ook niet zijn, .doc is een gesloten standaard.

Pas toe of leg uit. Zo heet de regeling van de Nederlandse Overheid. Het is een term die goed in de mond ligt, maar het is een bloedserieuze term. *Alle* overheidsorganisaties en semioverheidsorganisaties dienen de open standaarden zoals gespecificeerd door het Forum Standaardisatie te implementeren in hun ICT-oplossing (*pas toe*), óf in het jaarverslag uitleggen waarom er niet is gekozen voor een open standaard (*leg uit*). Het niet kiezen voor een open standaard mag alleen als er zwaarwegende redenen zijn: “Deze redenen kunnen zijn gelegen in onvoldoende aanbod, onvoldoende veiligheid of onvoldoende zekerheid bij het functioneren.” aldus het Forum Standaardisatie. Ik heb het complete jaarverslag van de AVOO doorgelezen maar ik ben helaas geen uitleg tegengekomen, ondanks dat er uitleg gegeven zou moeten worden (er gaat meer dan €50.000 per jaar in om).

De Overheid verplicht het gebruik van open standaarden dus. Maar wat zouden open standaarden voor onze school kunnen betekenen? Allereerst natuurlijk het feit, dat we dan aan de wet voldoen, dat geeft een goed gevoel. Maar, open standaarden zijn een duurzame oplossing. Als één bepaalde softwaremaker ermee ophoudt, is de standaard zo gespecificeerd dat eenieder hem kan implementeren in een ander stuk software. Zo blijven je bestanden leesbaar en hoef je niet bang te zijn dat je ze ooit niet meer zou kunnen lezen. Bij ons op school zou bovendien iedereen toegang moeten hebben tot het lesmateriaal. Dat is nu niet het geval. Teveel bestanden worden in een gesloten standaard aangeleverd waardoor een duur(!) pakket moet worden aangeschaft om deze bestanden goed te kunnen openen.

Hoe kunnen we het toepassen van open standaarden op school bereiken? We hebben onze keuken immers al flink verbouwd om producten van één specifieke fabrikant te kunnen toepassen. Een plotselinge omslag naar open standaarden is daarom absoluut niet gewenst. Dan zou je enkele maanden zonder keuken zitten. Maar wat kan er dan wél worden gedaan? Een mooie spreuk is “Verbeter de wereld, begin.” Ik denk dat die hier uitstekend bij past. Als docenten vanaf nu lesmateriaal zouden gaan aanleveren in de door het Forum Standaardisatie vastgestelde standaarden (zie:

[https://lijsten.forumstandaardisatie.nl/lijsten/open-standaarden?lijst=Pas%20toe%20of%20leg%20uit&status\[\]=Opgenomen&pagetitle=pastoeof/](https://lijsten.forumstandaardisatie.nl/lijsten/open-standaarden?lijst=Pas%20toe%20of%20leg%20uit&status[]=Opgenomen&pagetitle=pastoeof/)) zouden we al een hele sprong

vooruit maken. Wat naar mijn mening ook heel erg belangrijk is, is om leerlingen de keuze te geven. Het is een kleine moeite een tweede kantoor suite (zoals LibreOffice) te installeren en je geeft leerlingen de keus welk pakket zij prefereren. Als de stap naar het leveren van nieuw materiaal in open standaarden is gemaakt, zou er langzaam aan gewerkt kunnen worden naar het uitbannen van de gesloten standaarden hier op school. Als we echt een school willen worden die vooruit loopt op de rest, dan zou dit een mooi begin zijn. Wellicht kan er dan zelfs een plaatje worden geregeld dat naast het predicaat Olympiadeschool kan komen te hangen: "Openstandaardenschool" :-).

De blended-learning klas heeft nu als één van de eisen 'Microsoft Office 2007 of hoger'. Dat vind ik jammer. Want waarom zou je leerlingen *verplichten* gesloten standaarden te hanteren? Wij zijn een gymnasium, wij zouden leerlingen een eigen mening moeten laten vormen en niet iets door de keel moeten duwen. Laat hen kiezen, als zij liever een ander kantoorpakket gebruiken, prima toch? Immers, met open standaarden kan elk pakket (zelfs MS Office kan .odt openen!) bij het lesmateriaal. Het is ridicuul om een gesloten standaard te implementeren terwijl er (minstens zo goede) alternatieven zijn. Zwaarwegende redenen lijken mij niet van toepassing.

Kortom, open standaarden zouden een zeer duurzame oplossing zijn om de vendor lock-in die nu bij ons op school bestaat uit te bannen. Het toepassen van open standaarden zal ons toekomstbestendiger maken, maar ook het lesmateriaal toegankelijker maken. Dit kunnen we bereiken door kleine stapjes richting volledig open standaarden te zetten, maar vooral ook door niet de misstap te maken gesloten standaarden te verplichten in een nieuwe stroom leerlingen. Laat hen zelf kiezen, ze zijn er oud en wijs genoeg voor.

Als we de voordelen van open standaarden opwegen tegen het werk dat er voor vereist is, lijkt het misschien nihil. Maar met het oog op de toekomst is het een duurzame keuze. Open standaarden zouden bij ons op school geïmplementeerd moeten worden. Met het oog op nu, maar ook op later.

Als maar genoeg mensen koelkasten nemen van een ander merk, zal de koelkastenfabrikant vanzelf verplicht worden de koelkast te laten voldoen aan de standaarden. Laten wij opstaan en onze keukens verbouwen. Het is het waard.